

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Управління матеріальним постачанням»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

За темою № 9 – Витрати з матеріально-технічного забезпечення підприємства

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від
31.08.2021 № 1

Розробники: голова циклової комісії економіки та управління, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Харченко М.В.
2. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор, експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

План лекції:

1. Сутність витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства.
2. Формування витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства.
3. Оцінка економічної ефективності витрат з матеріально-технічного постачання.

Ключові поняття та терміни:

- витрати з постачання,
- невиробничі витрати з постачання,
- рівень постачальницьких витрат.

Рекомендована література:

Основна:

1. Логістика. Основи теорії: підручник / Є.В. Крикавський.- 2-ге вид. – Львів: Вид-во Нац.ун-ту «Львівська політехніка»(Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ –захід»),2006.-456 с.
2. Гаджинский А.М. Логистика: учебник / А.М. Гаджинский. -20-е изд. – М.: Издательство- торговая корпорация «Дашков и К», 2012. -484с. .
3. Шевців Л. Ю., Петецький І. Логістичні витрати підприємства. Монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 244 с.
4. Пономаренко В. С., Таньков К. М., Лепейко Т. І. Логістичний менеджмент : Підручник / За ред. д-ра екон. наук проф. В. С. Пономаренка. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 482 с.
5. Чухрай Н., Гаврись Я., Гірна О. Кадри в маркетингу та логістиці : Монографія / За ред. д-ра екон. наук проф. Н. Чухрай. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 228 с.
6. Посилкіна О.В. Виробнича логістика : Навч. посібник / О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, О.В. Доровський, Г.В. Кубасова. – Харків: Вид-во НФаУ, 2009. – 364 с.
7. Смирчинский В.В. Логистика: навч.-метод. посіб. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. – 264 с.
8. Сумец А. М. Логистика: Учебное пособие. – К.: «Хай-Тек Пресс», 2008. – 320 с.
9. Алькема В. Г., Сумець О. М. Логістика: теорія та практика: Навч. посібник . – К.: ВД „Професіонал”, 2007. – 216 с.
10. Денисенко М. П., Левковець П. Р., Михайлова Л. І. та ін. Організація та проектування логістичних систем: Підручник / за ред. проф. М. П. Денисенка, проф. П. Р. Лековця, проф. Л. І. Михайлової. — К: Центр учбової літератури, 2010. — 336 с.
11. Чухрай Н. І. Логістичне обслуговування: Підручник. - Львів: Видавництво Національного університету " Львівська політехніка", 2006.

- 292с.
12. Крикавський Є.В., Чорнописька Н.В. Логістичні системи: Навч. посібник. - Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. - 264 с.
  13. Крикавський Є. В. Маркетинговий менеджмент . Навчальний посібник / Є. В. Крикавський, І. О. Дейнега, О. В. Дейнега, І. Ф. Лорві. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 380 с.
  14. Крикавський Євген, Логістика для економістів. Підручник. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 476 с.
  15. Гордійчук А.С., Стахів О.А., Кузнєцова Т.В., Збагерська Н.В., Організація і технологія забезпечення підприємства. Нав. Посібник/ А.С. Гордійчук. Рівне: НУВГП, 2012. 256с.
  16. Є. В. Крикавського, Логістичний менеджмент. Навчально-методичний посібник / О. Є. Шандрівська, В. В. Кузяк, Н. І. Хтей. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 196 с.
  17. Є. В. Крикавського, О. А. Похильченко, ЕКОНОМІКА ЛОГІСТИКИ. Навчальний посібник / Є. В. Крикавський, О. А. Похильченко, Н. В. Чорнописька, О. С. Костюк, Н. Б. Савіна, С. М. Нікшич, Л. Я. Якимишин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 640 с.
  18. Чухрай Наталія, Логістичне обслуговування. Підручник. Друге видання. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2006. 292с.
  19. Васелевський М. Економіка логістичних систем. Монографія / М. Васелевський, І. Білик, О. Дейнега, М. Довба, О. Костюк, Є. Крикавський, С. Кубів, С. Леонова, П. Малолєпші, О. Мних, С. Нікшич, І. Петецький, О. Попко, І. Рикованова, Н. Савіна, Л. Сопільник, Н. Чорнописька, Л. Юрченко, Л. Якимишин, Л. Янковська; За наук. ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008. 596 с.

Додаткова:

20. Zeng A. Z. Developing a framework for evaluating the logistics costs in global sourcing processes: An implementation and insights / A. Z. Zeng, C. Rossetti // International Journal of Physical Distribution & Logistics Management. – 2003. – Vol. 33, № 9. – P. 785–803.
21. CSCMP Supply Chain Management | Council of Supply Chain Management Professionals [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://cscmp.org/about-us/supply-chain-management-definitions>.
22. Данько Т. В. Аналіз рівня зрілості ланцюгів постачання українських підприємств високотехнологічного машинобудування / Т. В. Данько, К. Р. Пелюхня, К. С. Зіміна // Вісник НТУ «ХПІ». – 2014. – № 4 (1047). – С. 44–53.
23. Карпенко Г. П. Логістичні термінологічні студії в Україні / Г. П. Карпенко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових

- праць. Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. – 2013. – № 14. – С. 191–196.
24. Яковлев А. І. Удосконалення методичних засад управління витратами на промислових підприємствах / А. І. Яковлев // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 7. – С. 17–19.
  25. Сачинська Л. В. Управління логістичними витратами підприємства / Л. В. Сачинська // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей IX Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8–10 листопада 2012 р.). – 2012. – С. 382–383.
  26. Окландер М. А. Логістика / М. А. Окландер. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.
  27. Рета М. В. Логістичні витрати: визначення, класифікація та облік / М. В. Рета // Бізнес Інформ. – 2012. – № 8. – С. 155–158.
  28. Помірко Н. М. Класифікація логістичних витрат у формуванні системи управління ними на промисловому підприємстві / Н. М. Помірко // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2010. – № 669. – С. 99–107.
  29. Гаврись О. М. Фасетна класифікація логістичних витрат промислових підприємств / О. М. Гаврись, В. І. Ковшик // Економічний аналіз. – 2014. – Vol. 16, № 2. – С. 90–97.
  30. Hua S. Logistics cost and supply chain performance evaluation / S. Hua, Y. Kai // Supply Chain Perspectives and Issues in China. – Hong Kong : Fung Global Institute Limited and Fung Business Intelligence Centre, 2013. – P. 127–144..
  31. Krajnc J. Activity-based Management of Logistic Costs in a Manufacturing Company: A Case of Increased Visibility of Logistics Costs in a Slovenian Paper Manufacturing Company / J. Krajnc, K. Logožar, B. Korošec // PROMET - Traffic&Transportation. – 2012. – Vol. 24, № 1. – P. 15–24.
  32. Крикавський Є. Логістика та управління ланцюгами поставок: Навч. посібник / Є. Крикавський, О. Похильченко, М. Фертч. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. – 844 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

33. <http://www.management.com.ua/ims/ims002.html> - інформація про систему планування матеріальних потреб виробництва (MRP).
34. <http://www.management.com.ua/qm.shtml> - концепція загального менеджменту якості.

Текст лекції

1 Сутність витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства

Матеріально-технічне забезпечення підприємства пов'язане з виконанням таких функцій, як закупівля, транспортування, складська переробка

тощо матеріальних ресурсів. Всі ці операції потребують відповідних витрат живої та уречевленої праці.

В господарській діяльності підприємства ще мало уваги приділяється витратам, пов'язаним із їх постачальницькою діяльністю. Часто ці витрати не виступають у відокремленому вигляді, хоч вони є складовою витрат виробництва підприємства і повинні відноситися на собівартість продукції підприємства.

Відокремлення витрат постачання на підприємстві дозволяє поліпшити контроль за їх рівнем, здійснювати пошук резервів щодо їх зниження, що в свою чергу забезпечує підвищення ефективності виробництва.

Витрати з постачання (матеріально-технічного забезпечення підприємства) представляють собою поточні і капітальні витрати, пов'язані з організацією і здійсненням матеріально-технічного забезпечення і є органічною складовою витрат виробництва підприємства.

Для відокремлення постачальницьких витрат необхідно знати місце виникнення цих витрат і їх класифікацію, оскільки відсутність інформації про склад та розміри постачальницьких витрат не дозволяє активно впливати на ці витрати, а відповідно, і на результати господарської діяльності підприємства.

Систематизація постачальницьких витрат дозволяє:

- 1) забезпечити дієвий контроль за господарською діяльністю відповідних підрозділів підприємства;
- 2) перевести підрозділи підприємства на реальний внутрішній господарський розрахунок;
- 3) здійснювати управління матеріальними потоками на підприємстві;
- 4) оцінити економічну ефективність різних варіантів організації постачання, складського господарства, транспортування і підготовки матеріалів до виробничого споживання.

Виходячи із функціональної ролі матеріально-технічного забезпечення підприємства, можна виділити такі сфери (місця) утворення постачальницьких витрат:

- а) управління постачанням;
- б) транспортування сировини, матеріалів, палива, комплектуючих виробів;
- в) зберігання виробничих запасів;
- г) підготовка матеріалів до виробничого споживання і постачання до робочих місць (цехів, дільниць);
- д) невиробничі витрати.

Крім вищенаведених витрат, в господарській діяльності підприємства виникають і витрати, які не є наслідком виконання окремих функцій, а обумовлені матеріально-технічним забезпеченням в цілому. До них відносяться: втрати, пов'язані із заморожуванням оборотних засобів; втрати в зв'язку із простоями підприємства, викликаними порушенням постачання; штрафи, пені, які виплачені в зв'язку із постачальницькою діяльністю.

2 Формування витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства

Процес матеріально-технічного забезпечення підприємства пов'язаний не тільки з поточними витратами, але й з одноразовим вкладенням коштів, спрямованих на формування основних і оборотних фондів та фондів обігу, які забезпечують просування товару із одного виробництва в інше.

До основних фондів, що обслуговують процес матеріально-технічного забезпечення підприємства, відносяться засоби праці, які призначені для зберігання виробничих запасів та засоби з їх переміщення, упаковки, сортування тощо, тобто виробничих операцій з підвищення ступеня готовності матеріальних ресурсів до виробничого споживання. Ця частина основних фондів входить до складу основних виробничих фондів незалежно від місця знаходження, а їх вартість переноситься на готову продукцію.

До оборотних фондів, що беруть участь у процесі матеріально-технічного забезпечення підприємства, відносяться предмети праці (матеріали, малоцінні і швидкозношувані предмети тощо).

Кожна із основних груп витрат, пов'язаних із матеріально-технічним забезпеченням підприємства, включає певні статті витрат.

Перша групи *“Витрати з управління забезпеченням підприємства”* включає такі статті витрат:

- витрати на утримання персоналу, зайнятого управлінням постачальницькою діяльністю;
- витрати, пов'язані із роз'їздами і відрядженням працівників служби постачання;
- витрати, пов'язані із діловодством (канцелярські, поштово- телеграфні, послуги з експлуатації організаційної та обчислювальної техніки, засобів зв'язку тощо);
- витрати на утримання службових приміщень служби постачання (на опалення, освітлення, санітарно-технічне обслуговування, ремонт, амортизацію тощо).

Друга група *“Витрати на транспортування матеріальних ресурсів”* включає:

- транспортні витрати, пов'язані з використанням власного або залученого транспорту;
- витрати на вантажно-розвантажувальні роботи;
- оплата послуг постачальницьких організацій.

Третя група *“Витрати на зберігання виробничих запасів”* включає:

- заробітну плату складського персоналу з відрахуваннями на соціальні заходи;
- витрати на утримання та експлуатацію виробничих (складських) приміщень (на освітлення, опалення, водопостачання, прибирання, амортизаційні відрахування тощо);
- витрати на ремонти приміщень;

- витрати на створення умов зберігання, сортування матеріалів;
- витрати на експлуатацію підйомно-транспортних механізмів;
- витрати на охорону;
- інші витрати.

Четверта група *“Витрати на підготовку матеріалів до виробничого споживання і постачання робочих місць”* включає:

- витрати з надання матеріально-технічним засобам високої технологічної готовності до споживання, якщо ці операції виконуються службою постачання;
- витрати по доставці сировини, матеріалів із складів у виробничі цехи, дільниці або безпосередньо до робочих місць транспортом підприємства або залученим транспортом.

До *невиробничих витрат* відносяться:

- нестача та псування матеріалів в дорозі;
- нестача та псування при зберіганні матеріалів у межах природного убутку.

3 Оцінка економічної ефективності витрат з матеріально-технічного постачання

Підвищення економічної ефективності матеріально-технічного забезпечення підприємства знаходить своє відображення у зниженні собівартості виготовленої продукції підприємством, прискоренні обіговості оборотних засобів і збільшенні прибутку.

При оцінці рівня постачальницьких витрат необхідно їх зіставляти з економічними показниками, які характеризують господарську діяльність підприємств в цілому. Такими показниками можуть бути матеріальні витрати, повна собівартість товарної продукції, обсяг проданої продукції.

Рівень витрат матеріально-технічного забезпечення підприємства насамперед характеризується загальною величиною цих витрат за певний період та величиною витрат, що припадає на одиницю продукції матеріально-технічного призначення, яка була поставлена.

Для характеристики ефективності витрат на матеріально-технічне забезпечення підприємства використовуються такі залежності:

- а) рівень постачальницьких витрат у матеріальних витратах, які враховані у повній собівартості товарної продукції
- б) рівень постачальницьких витрат у повній собівартості товарної продукції.

Таким чином, на рівень постачальницьких витрат на підприємстві впливає насамперед обсяг виробництва (продажу) продукції, обсяг і склад спожитих матеріальних ресурсів.

При дослідженні здійснення постачальницьких витрат на підприємстві важливим завданням постає розрахунок частини прибутку, який отримує підприємство за рахунок покращання матеріально технічного забезпечення

підприємства. Ця частина прибутку може бути розрахована, виходячи із рівності впливу факторів на прибуток. Будемо вважати, що на отримання прибутку впливають більш ефективно використання всіх виробничих ресурсів, маркетингові зусилля, рівень матеріально-технічного забезпечення підприємства тощо.

Зниження витрат з матеріально-технічного постачання.

Витрати з матеріально-технічного забезпечення підприємства безпосередньо відносяться на вартість матеріально-технічних ресурсів, які використовуються при виробництві продукції, що в свою чергу впливає на рівень собівартості продукції. Рівень собівартості продукції підприємства безпосередньо визначає ефективність виробництва. Тому підприємства вишукують відповідні резерви зниження собівартості продукції. Одним із таких резервів є зниження витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства. Величина витрат на матеріально-технічне забезпечення підприємства коливається в значних межах: від 4,3 до 10,8 відсотків по відношенню до повної собівартості товарної продукції. Структура цих витрат характеризується такими величинами:

- витрати на управління постачанням – 0,2-1,0 відсоток;
- витрати на завезення ресурсів – 1,4-8,0 відсотків;
- витрати на збереження виробничих запасів – 2,6-10,0 відсотків;
- витрати на постачання цехів – 0,1-2,0 відсотки.

Виходячи із рівня витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства у собівартості товарної продукції, необхідно здійснювати заходи щодо зниження цих витрат, що буде забезпечувати підвищення ефективності виробництва. До цих заходів відносяться:

- а) прискорення обіговості запасів матеріалів;
- б) зменшення транспортних витрат;
- в) підвищення продуктивності праці складського персоналу;
- г) оптимізація величини партії поставок матеріалів на підприємство;
- д) зменшення складських витрат з розрахунку на одиницю середньорічних виробничих запасів;
- е) підвищення рівня механізації вантажно-розвантажувальних робіт;
- є) ліквідація понаднормативних виробничих запасів; ж) стимулювання служби матеріально-технічного забезпечення у зменшенні постачальницьких витрат.

Питання для самоперевірки знань

1. Дайте визначення витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства.
2. Яка мета систематизації витрат з постачання?
3. Назвіть групи витрат з постачання та їх склад.
4. За якими показниками можна характеризувати ефективність витрат з постачання?

5. Які заходи необхідно проводити на підприємстві щодо зниження витрат з постачання?